

‘Waarom hebben we dit eigenlijk nog?’

Sekseregistratie op gemeentelijke formulieren verleden tijd

De gemeente Amsterdam is hard op weg om alle gemeentelijke formulieren te vrijwaren van niet-genderspecifieke opties. Kortweg wordt hiermee bedoeld dat er op formulieren waar dit niet wettelijk nodig is, niet meer naar geslacht wordt gevraagd. Hiermee gaat de gemeente Amsterdam voorop in een proces waarvan de NVVB hoopt dat het landelijk wordt uitgerold. *Tjeerd Langstraat, tekstschrijver*

Gezeten in een aangenaam kleine spreekkamer, van een van de werklocaties van de gemeente Amsterdam, de Weesperstraat, kijken Jos Maessen en Robert Adema van de gemeente Amsterdam wat onwennig naar de fotografe.

‘Even rechtop zitten Robert, dan komt de foto beter uit.’

Jos lacht en antwoordt op de vraag van Ronald Zijlstra (strategisch adviseur NVVB) over hoe het gewijzigde beleid ten aanzien van genderinformatie is ontstaan. ‘Het was een politieke vraag van D66. Die zei “waarom hebben we dit nog?”. En toen wij die vraag binnen kregen, keken we elkaar direct aan en stelden we ons die zelfde vraag.’

Flashback

Sinds 2012 staat op nieuwe gemeentelijke online formulieren de aanduiding heer/mevrouw als ‘niet verplicht’ veld. De oudere formulieren zijn hier in 2012 al op aangepast.

In 2014 werd de mogelijkheid tot afschaffing van de registratie als vrouw of man, bijvoorbeeld op paspoorten, onderzocht door de staatssecretaris van Justitie. Uit het rapport dat hieruit volgde, bleek dat

passen binnen de gemeentelijke dienstverlening. Op 8 mei 2015 richtte raadslid J.S.A. Vroege onderstaande schriftelijke vragen tot het college van burgemeester en wethouders;

‘Het college van B&W wil niet spreken met ‘meneer’ en ‘mevrouw’ omdat het onrecht toebrengt aan hen die neutraal aangesproken willen worden’

veel aanpassing in nationale wetgeving vereist is wanneer er aanpassingen worden gedaan van de sekseregistratie. Toch zag de fractie van D66 in Amsterdam mogelijkheden om een en ander aan te

passen binnen de gemeentelijke dienstverlening. Op 8 mei 2015 richtte raadslid J.S.A. Vroege onderstaande schriftelijke vragen tot het college van burgemeester en wethouders;

Foto: Joke Schut

‘We willen ook niet altijd alles via DigiD laten doen. We moeten kijken hoe we het voor de burger het gemakkelijkst maken, aldus Jos Maessen van de gemeente Amsterdam.’

worden zodat zij voor iedereen bruikbaar zijn? Is het college tevens bereid te inventariseren welke andere onderdelen in de dienstverlening van de gemeente Amsterdam inwoners onnodig persoonlijke gender georiënteerde informatie moeten inleveren? Krap drie maanden later antwoordde het college instemmend. Uiterlijk 1 januari 2016 zouden alle gemeentelijke formulieren gescreend zijn op genderaanduiding en de verplichte optie verwijderd tenzij dit wettelijk noodzakelijk was. Aan Jos en Robert de schone taak dit uit te voeren. En zo geschiedde. Alle formulieren die, onder andere, onder Burgerzaken vallen zijn ten tijde van dit schrijven (september 2016) aangepast.

DigiD

Ronald: ‘Jullie dachten niet meteen van nou, we kunnen het ook beperken tot

het opgeven van het Burgerservicenummer en verder niks, de rest weten we wel?’

Jos, lachend: ‘Nee, dat dachten we zeker niet. Maar het is wel waar. De rest zouden we moeten weten. Dat zou goed in elkaar moeten zitten, maar dat gaan we nu nog niet voor elkaar krijgen. Daar zijn we overigens wel mee bezig.’

Robert: ‘Niet iedereen vraagt via DigiD informatie op. En je vraagt ook niet altijd aan iedereen zijn DigiD. Het liefst wil je zo neutraal mogelijk informatie vragen. En dan wil je toch weten of de regelgeving van toepassing is, dus moet je om dit vast te stellen, wat vragen stellen. Dus er zitten wel wat meer haken en ogen aan.’

Jos: ‘We willen ook niet altijd alles via DigiD laten doen. We moeten kijken hoe we het voor de burger het gemakkelijkst maken.’

Ronald: ‘Hoeveel formulieren zijn er aangepast?’

Robert: ‘We hebben er 137 in beheer en we hebben er rond de 80 aangepast. Ongeveer 270 formulieren vallen niet onder ons beheer. Dat zijn allemaal pdf-formulieren, die ook allemaal aangepast moesten worden. En die genereren alle domeinen zelf, zoals bijvoorbeeld de GVB. Dus die kun je zelf downloaden en invullen en die worden niet geautomatiseerd afgehandeld. Daar heb je het voordeel dat de ‘voorkant’ niet hoeft te praten met de ‘achterkant’.

Ronald: ‘Heeft deze actie zich beperkt tot alleen elektronische formulieren of is het verder gegaan, bijvoorbeeld bij andere systemen binnen de gemeente Amsterdam waar persoonsgegevens worden verwerkt?’

Jos: ‘Je raakt nu ook de visie op dienstverdeling. We zijn al een tijd bezig met het bouwen van een centrale voorkant. Eigenlijk maken we een organisatiekundig model; we trekken de voor- en achterkant een beetje uit elkaar en houden dat apart. Dan maak je de hele voorkant voor de hele gemeente en daar brengen we dan ook alle formulieren in onder en dat sluiten we dan weer aan op de back-office systemen. Met de formulieren die al online zijn hebben we afgelopen jaar dan ook flink vaart kunnen maken.’

Ronald: ‘Hoe is het met de andere gegevens op de formulieren, is daar al over gedacht of die nodig zijn om te vragen, of heeft de backoffice dat wel nodig, is daar ook een screening op geweest?’

Robert: ‘Dat zijn redelijk complexe vraagstukken. Om een voorbeeld te noemen, we hebben bijvoorbeeld acht voorzieningen. Mensen die onder bijstandsniveau zitten kunnen een aanvullende voorziening krijgen. Als je dan kijkt vanuit de oorsprong en de historie dan worden er voor acht voorzieningen, acht verschillende definities gehanteerd voor bijvoorbeeld inkomen, peildata en peilperiode, maar het gaat om dezelfde voorzieningen binnen eenzelfde doelgroep. Dus je zit altijd met het spel tussen criteria waar mensen aan moeten voldoen, waarop regelge-

ving van toepassing is, de doelgroep, en het product of dienst die je diegene wil verlenen. En om dat te stroomlijnen door de keten heen, want het is niet alleen de gemeente, maar bijvoorbeeld ook Sociale Zaken, daar zit een belangrijk deel werk. Pas als je dat gestroomlijnd hebt, kun je verder kijken en krijg je vooraf ingevulde formulieren.'

zelfsturing en dat werkt fantastisch. Je komt daar ook op de juiste vragen en die vragen krijg je aan de voorkant waardoor ik snel kan schakelen met diverse partijen over hoe ze iets willen hebben.

Ronald: 'En de hobbels?'

Robert: 'Dat waren met name de vragen over hoe om te gaan met de backoffice. Er

daging in de samenwerking met andere systemen omdat bijvoorbeeld het BRP geen voorletters kent.'

Ronald: 'Wat vinden jullie er van dat de NVVB zo positief is over wat jullie gedaan hebben?'

Jos: 'Ik ben aangenaam verrast, dat moet ik eerlijk toegeven.'

Robert: 'Wij zijn van een aantal dingen een groot voorstander. Bijvoorbeeld de ont koppeling van backoffice en frontoffice, waarbij we de aanpassing van de frontoffice in drie maanden in een keer hebben kunnen aanpassen. Dat moet zwaar gestimuleerd worden. Vanuit gemeenten naar leveranciers. Dat is echt een belangrijk aandachtspunt.'

Standpunt NVVB

In een brief aan minister Van der Steur van Veiligheid en Justitie spreekt de NVVB haar steun uit voor het beleid van de gemeente Amsterdam met betrekking tot de gendervermelding in formulieren. Als vereniging voor burgerzaken die staat voor efficiënte en effectieve dienstverlening, op de eerste plaats in het belang van de burger, is dit een stap in de goede richting.

Burgers moeten eenvoudig gebruik kunnen maken van gemeentelijke diensten via de diverse bestaande dienstverleningskanalen. Wat gemeenten daarbij van burgers vragen moet rechtstreeks te maken hebben met het product of de dienst die de burger wenst. Daarbij dient naar ons idee bij alle gegevens die de gemeente vraagt, goed nagedacht te worden waarom deze worden gevraagd. De vraag naar het geslacht van de burger is een goed voorbeeld van een gegeven dat vaak niet nodig is voor de verdere behandeling van het verzoek van de burger.

Het geslacht kan identificerend zijn maar is in feite niet nodig bij de identificering. In de digitale dienstverlening kan DigiD een goed identificatieproces zijn. Bij andere kanalen is wellicht een opgave van namen, geboortedatum en Burger servicenummer reeds voldoende om te weten met wie de gemeente van doen heeft. □

Robert (links) 'Wij zijn van een aantal dingen een groot voorstander. Bijvoorbeeld de ont koppeling van backoffice en frontoffice, waarbij we de aanpassing van de frontoffice in drie maanden in een keer hebben kunnen aanpassen.'

Vraagbaak

Ronald: 'Jullie worden al door andere gemeenten gebeld over dit onderwerp. Wat voor vragen komen er dan?'

Robert: Hoe lang duurt het proces, wat voor hobbels ben je tegengekomen en hoe ga je om met de terugmeldingen. Dus met het sturen van bevestigingsbrieven en de te hanteren aanhef:

Ronald: 'Oké, en hoe lang duurt het?'

Robert: 'Het heeft drie maanden geduurd. Van het eerste contact tot de realisatie.'

Ronald: 'Voor de gemeente Amsterdam is dat vrij vlot.'

Robert: 'Dat is een voordeel van hoe we het hebben georganiseerd. We hebben SCRUM-teams, daarin zitten beheerders en ontwikkelaars in een ruimte samen en die hebben ook bijna de gehele keten tot hun beschikking. Ze zijn integraal verantwoordelijk, ze doen voor een deel

zijn meer dan 60 documenten die rechtstreeks met de backoffice communiceren. Daarvoor moet je precies weten waar dat eentje en waar dat nulletje moet staan om het in goede banen te leiden. Je moet het allemaal op de juiste manier neerzetten. Het werkt alleen maar als ik het van begin tot eind getest heb. Want als het niet werkt, ben ik de burger aan het teleurstellen. Het testen kost de meeste tijd.'

Aanhef

Ronald: 'En de aanhef, is daar gemeentelijk beleid voor, hoe de gemeente burgers aanspreekt?'

Robert: 'Het college van B&W wil niet spreken met 'meneer' en 'mevrouw' omdat het onrecht toebrengt aan hen die neutraal aangesproken willen worden. Een oplossing zou dan zijn om bijvoorbeeld 'Geachte R. Zijlstra' te gebruiken. Alleen de voorletter. Dan zit er nog wel een uit-

Column

Melle Bakker,
secretaris-directeur
Kiesraad

De Rechter

Ik ben dol op de rechter. Of beter gezegd: ik ben dol op *De Rechter*. Welke rechter, vraagt u zich misschien af. Ik doel dan op mijn favoriete strip van Jesse van Muylwijck. Wanneer ik 's ochtends mijn krantje opensla, lees ik als eerste zijn vrijwel altijd actuele en immer humorvolle bijdragen, zelfs nog vóór de sport. Het moge duidelijk zijn: De Rechter speelt een belangrijke rol in mijn dagelijks leven. In het verkiezingsproces speelt de rechter ook een belangrijke rol, zij het niet op alle onderdelen daarvan. Wanneer een politieke partij haar naam wil laten registreren, dan kan de beslissing op dat verzoek voor de rechter worden aangevochten. Door de partij zelf, wanneer het verzoek wordt geweigerd; wordt het verzoek toegewezen dan kan een andere partij daar beroep tegen instellen, bijvoorbeeld omdat zij vindt dat de toegestane naam te veel lijkt op haar naam en zij daar eerder mee was. Ook beslissingen met betrekking tot de kandidaatstelling – schrapping van een kandidaat of zelfs ongeldigheid van een lijst – kunnen voor de rechter worden aangevochten. Daarmee is de rol van de rechter in ons verkiezingsproces echter ook goeddeels uitgespeeld. Wanneer het centraal stembureau de uitslag van een verkiezing heeft vastgesteld, kunnen kiezers of politieke partijen die het daarmee niet eens zijn dat besluit niet in rechte aanvechten. En dat geldt ook voor de beslissing om de gekozen personen wel of niet toe te laten. Daarover beslist het vertegenwoordigend orgaan in eerste en tevens laatste instantie. Dat is in ons land overigens niet altijd zo geweest. Wel in relatie tot Tweede Kamerverkiezingen, maar niet wat betreft de toelating van raads- en statenleden. Totdat de Wet dualisering gemeentebesturen daar in 2002 een einde aan maakte, konden besluiten van provinciale staten en gemeenteraden met betrekking tot de toelating van staten- respectievelijk gemeenteraadsleden worden aangevochten voor de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

'In veruit de meeste landen – maar niet in Nederland – kan de juistheid van verkiezingsuitslagen aan het oordeel van een rechter worden onderworpen'

Over het ontbreken van de mogelijkheid om in ons land de juistheid van verkiezingsuitslagen en de daarop volgende toelating van gekozenen voor de rechter aan te vechten, wordt Nederland met enige regelmaat bekritiseerd. Verkiezingswaarnemers van bijvoorbeeld de OVSE (de Organisatie voor Vrede en Samenwerking in Europa) wijzen dan op het feit dat de Nederlandse praktijk niet in overeenstemming is met de al meerdere malen in mijn columns genoemde 'Code of good practice in electoral matters'. Deze 'bijbel' voor verkiezingssystemen zegt inderdaad: 'The appeal body in electoral matters should be either an electoral commission or a court. For elections to Parliament, an appeal to Parliament may be provided for in first instance. In any case, final appeal to a court must be possible.'

Hoe ligt dit elders in Europa? In veruit de meeste landen kan de juistheid van verkiezingsuitslagen dan wel de toelating van gekozenen aan het oordeel van een rechter worden onderworpen, direct of in hoger beroep, voor de burgerlijke rechter dan wel voor de bestuursrechter. Nederland neemt wat dit aangaat een uitzonderingspositie in. Toch zie ik een wijziging van onze Nederlandse praktijk nog niet zo snel gebeuren. Tot die tijd doen we het dan maar op onze vertrouwde manier en met *De Rechter* natuurlijk!